

TRADICIJA BORACA, PIONIRA I NAUČNIKA

Još se tačno sećamo one napete atmosfere, naročito u Srednjoj Evropi, kad je 30 januara 1933 stari pretsednik Hindenburg pozvao Hitlera da preuzme dužnost kancelara nemačkog Rajha.

Započela je nova, tragična i historijska era. Bila je to era „hiljadu-godišnjega Rajha“, koji je za vreme svojega trajanja od 12 godina uspeo da zapali ceo svet, da poubija mnogo milijuna ljudi i da stvori pustoš i bedu celom čovečanstvu.

Onda, u ono vreme, skoro ceo svet je nama, Jevrejima, priznao pravo na vlastiti život u našoj vlastitoj državi. Historija je našoj generaciji dodelila privilegiju da se bori za to pravo i Jišuv je žrtvovao hiljade svojih najboljih sinova, među kojima i mnoge divne mladiće, poreklom iz Jugoslavije.

Useljenici iz Evrope dolazili su ovamo u različitim vremenskim razmacima i njihov doprinos za izgradnju zemlje bio je od neprocenjive važnosti. Među onima, koji su razvijali, jačali i formirali zemlju i strukturu Izraela, zauzima vidno čedno mesto relativno mali broj useljenika iz Jugoslavije.

Pre Drugog svetskog rata u Jugoslaviji je živelo oko 80.000 Jevreja. Tri četvrtine od njih, više od 60.000 ubijeno je i poginulo, oko 6.000 još živi u Jugoslaviji, a nekih 10.000 nalaze se ovde. Najveći deo njih uselio se posle rata — u duhu prava nacionalnog samoopredeljenja — princip poštovan i primenjen od strane jugoslovenskog naroda i njegove vlade.

Svaki novi val useobe doprinosi formiranju nacionalnih karakteristika i upliviše u dva pravca: jedan je upliv jevrejskoga karaktera, koliko je toga ostalo sačuvano tokom stoletnoga procesa asimilacije, a drugi je upliv naroda, među kojim su živeli tokom tih stoleća diaspore.

Jedna od nastarijih diaspora jeste diaspora jugoslovenskoga Jevrejstva. Utvrđeno je da tragovi Jevreja u Jugoslaviji vode unatrag blizu 2.000 godina. Jevreji su živeli u toj zemlji tako dugo, te su poprimili vrlo mnogo od spoljnih i karakternih crta jugoslovenskoga naroda. Da spomenemo nekoliko tih crta: Jugosloveni su dinamičnoga temperamenta, ali stalni i prodorni u svojem radu.

Oni su pouzdani i marljivi. Oni su miroljubivi, ali iznad svega vole slobodu i nezavisnost. To su pokazali tokom dugih stoletnih borbi protiv Turaka za slobodu. Njihovu ljubav za slobodu upoznali smo u tri maha za vreme naše vlastite generacije: protiv austro-ugarske imperije, protiv koalicije hitlerovske Nemačke i fašističke Italije, a 1948 protiv Moskve, isto tako hrabro i bez straha kao uvek do sada.

Cionistička ideja imala je mnogo privrženika i simpatizera među jugoslovenskim Jevrejima. Jedan od preteča te ideje, Jehuda Haj Alkalaj bio je iz Zemuna. (Preci Teodora Herzla potiču iz istog grada). Jevreji Jugoslavije igrali su vrlo aktivnu ulogu u svetskom cionističkom pokretu. Na prvom cionističkom kongresu u Baselu sudelovali su među ostalima i Dr. David Alkalaj iz Beograda, kao i Dr. Marcus Ehrenpreis iz Đakova, kasniji vrhovni rabin u Štokholmu. A poznati ideolog cionizma bio je učitelj jugoslovenskih cionista, Dr. Aleksandar Licht.

Prva organizirana useoba iz Jugoslavije iza nekih doseljenika, koji su tu i tamo ranije stizali, bili su pioniri, koji su došli ovamo kratko vreme posle Prvog svetskog rata i naselili se u Bejt Šarimu. Pojedine cionističke grupe, kao n. pr. cionisti Novoga Sada, slali su 1920—21 brodovima tovare cementa i građevinskog materijala i davali i drugu materijalnu pomoć za izgradnju zemlje. Odonda je u nekoliko „alija“ došlo mnogo stotina i stotina useljenika i mnogi od njih odali su se poljoprivredi. Nastali su ovde cvatući kibuci i sela, u koje su izobraženi pioniri i poljoprivrednici — nekađašnji trgovci i intelektualci — preneli iz svoje stare domaje ljubav za grudu. Treba da se naglasi da je relativno visoki postotak jugoslovenskih useljenika izabrao poljoprivredu kao svoje zanimanje. Mnogo ih ima po kibucima: Šaar Haamakim, Gat, Afikim, Ejn Gev, Merhavia, Ejn Šemer, pa po selima: Kidron, Rišpon, Bejt Zajit, Bejt Nakofa, Ejn Kerem, Bezet, Migdal, Javniel, Bejt Jichak i t. d.

Jevreji iz Jugoslavije bili su pioniri u osnivanju i razvijanju ribarstva u ovoj zemlji. „Preci“ naših šarana doneseni su iz Jugoslavije. Nekoji jugoslovenski useljenici sudelovali su i u osnivanju važnih industrijskih poduzeća: u fabrici cigalja N a a m a n, u H o m r i, proizvodnji crepa, ciglje i keramike, u G a l a m u, fabrici glučke i skroba, u A s k a r u, fabrici kemikalija i t. d. Pioniri fabrike i industrije auto-guma u ovoj zemlji također su useljenici, koji potiču iz Jugoslavije. Mnogobrojne male industrije i poduzeća, kako u kooperativnom tako i u privatnom sektoru nalaze se pod upravom Jevreja iz Jugoslavije i jedna od najvažnijih temeljnih industrija — aluminijumska — našla je svoje inicijatore također među starijim i novim useljenicima iz Jugoslavije. Oni su mnogo doprineli ekonomskom ožvjljenju Jerusalima i naročito su se istakli u trgovini, obrtu i u hotelskoj struci.

Mnogi poznati veterani među učiteljima srednjih i poljoprivrednih škola došli su iz Jugoslavije, kao što mnogi od njih zauzimaju zavidno mesto među poznatim psihološkim ekspertima. Među javnim

radnicima i propagandistima za nacionalne fondove nalazi se nekolicina dobro poznatih imena iz Jugoslavije, a isto tako su zastupljeni i u ovdašnjoj štampi. Mnogobrojni drugi intelektualni radnici, lekari, inženjeri, pravnici i eksperti za kolektivnu i kooperativnu ekonomiju sudeluju aktivno u ekonomskom i intelektualnom razvitku zemlje. Dobrovoljci i profesionalci aktivno saraduju na izgrađivanju srdačnih i prijateljskih političkih i diplomatskih odnosa s njihovom starom otadžbinom.

Inicijativa za pokretanje i organizovanje spasavanja i slanja pomoći Jevrejstvu Evrope za vreme najtragičnijih godina hitlerizma, došli su najvećim delom baš sa strane Hitahdut Olej Jugoslavija, a ideja da se pošalju parašitisti podjarmljenim Jevrejima, te ideja o sudelovanju u partizanskom pokretu po gorama i šumama, došla je također od jednog jugoslovenskog Jevrejina. Nekoliko drugova pok. Hane Seneš, kao Reuben Dafni, Eli Zohar i Šalom Finci potiču iz Jugoslavije.

Pored svoje žarke želje da doprinesu jačanju države i postizavanju bolje budućnosti za jevrejski narod u zemlji Izraela, Jevreji iz Jugoslavije imaju pred sobom još jedan ideal, koji žele da ostvare: da se potpuno sliju i apsorbuju u preporođeni, ujedinjeni, politički, ekonomski i kulturno jaki narod Izraela.